

Klemen Terézia

Szállj költemény, szólj költemény...!

(Gondolatok a költészet napja és az irodalomtanítás kapcsán)

TARTALOMJEGYZÉK

■ Klemen Terézia: Szállj költemény, szólj költemény...!	3
■ Fónod Zoltán: „Hűség a küldetéshez, bátorság a hűséghez”	4
■ Gyarmathy Éva: A Hejőkeresztúri Modell, a jövő tanítása	5
■ Haniczko Anna: Interjú Pusko Gábor néprajzkutatóval, a tornaljai Kulturális Antropológiai Műhely elnökével	8
■ Albert Sándor: A tanulásról	10
■ Pintes Gábor: Tervezzünk avagy ne tervezzünk (hosszú távra) a nevelésben?	13
■ Máté Anett, Vicián Livia: Testnevelés az alsó tagozaton	15
■ Szabó Attila: A testnevelés-oktatás helyzete Magyarországon	16
■ Vass Livia – Viczay Ildikó: A testnevelés prevenció és korrekciós jelentősége	17
■ Hajduné László Zita – Baráth László: A fair play és a sikerorientáció kapcsolata mint a teljesítményt befolyásoló tényező az iskolai testnevelés és sport műveltségterületén	18
■ Kis Livia: A dunaszerdahelyi Magyar Tanítási Nyelvű Sportgimnázium	19
■ Tolcsvai Nagy Gábor: Nyelvszemlélet, személyiség-, közösség- és kultúráképzés a szlovákiai magyar nyelvtankönyvekben (I. rész)	21
■ Kérész Gyula, Bartalos Erzsébet: Adalékok a szövegalkotás vizsgálatához (IV. rész)	23
■ Horváth Réka: Babits Mihály: Kártyavár – Egy város regénye	24
■ Sándor Zsuzsanna: A pragmatikai kompetenciák fejlesztése az idegennyelv-oktatásban	26
■ Zolczer Péter: Filmfeliratok a nyelvtanításban	28
■ Peter Zolczer: Finding Female Identity Through Shakespeare) - Review	29
■ Brutovszky Gabriella: Shakespeare újratöltve	30
■ Fekete Farkas Tímea: Mindent bele, avagy használd minden porcikád!	31
■ Ármai Zalaba Andrea: Az Óz, a nagy varázsló című meseregény módszertani feldolgozása (X.)	32
■ Mgr. Pintes Livia: Frühlingsgefühl	33
■ Házunk tája	36
■ Családi kör gyerekszemmel	38

Hagyományosan, a mindannyiunk által ismert mondattal kezdem: április 11. – József Attila, jeles költőnk születésnapja és a magyar költészet napja. Ki ne emlékezne, hogy az általános és középiskolákban minden évben ezen a napon szavalóversenyeket tartottak, amelyeken szerepelnünk kellett, ha jók voltunk, ha nem? Nos, ez a nap 1964 óta minden magyar ember számára ünnep és emléknap is egyben – azt is mondhatnánk, hogy igazi hungaricum. És miért hungaricum? Azért, mert Naima Tabet, a marokkói oktatási, kulturális és tudományos bizottság főtárgya 1998-ban egy UNESCO-hoz intézett levelében vetette fel a költészet nemzetközi napja kijelölésének a szükséges voltát. Egy év múlva – 1999-ben – az UNESCO közgyűlésének 30. ülészakán március 21-ét, az északi félteke tavaszának első napját nyilvánították a költészet világnapjává, tehát jóval később lett a világnak költészet napja, mint nekünk, magyaroknak. A következő kérdés is teljesen logikus, hiszen minden értő magyar embert érdekelhet, hogy miért éppen József Attila születésnapját választották a döntéshozók a Magyar Költészet Napjává. Erre a legtömörebb válasz szerintem ebben az idézetben rejlik: „Minden, ami költészetünkben addig volt, beleolvadt József Attilába; minden, ami azóta van, vele kezdődik.” (László Zoltán, Literatura.hu).

De lelkiismeretünk megnyugtása érdekében feltehetjük azt a kérdést is, hogy miért is ünnepeljük a verset, a költészetet? A válaszok szinte záporoznak: ...mert ünnepek sem léteznek versek és versmondás nélkül, ... mert a vers az emberi élet legboldogabb perceiben, de a legkialakultalanabb emberi körülmények közepette is ott van tudatunkban, érzelmeinkben, gondolatainkban. A vers felkészít az ünnepre, beavat az ünnep hangulatába, ünneppé varázsolja a pillanatot. A vers rejtjeles nyelv, amit gondolatainkkal, érzelmeinkkel kell megfejtenünk, de a vers maga a dallam és a ritmus is. A gyermekkor első szó

szerint megjegyzett szövegei is versek, kezdve a bölcsődaltól a gyermekversikén és kiszámolón át. A gyermekek könnyen használt nyelve a vers.

Irodalomtanárként azonban napjainkban egyre gyakrabban találkozom azzal a gondolattal, hogy a költészet, a versek kora lejárt, hiszen a diákokat sokkal jobban érdeklik a modern technikai eszközök, a különböző internetes játékok. Tudós és kevésbé tudós emberek is előszeretettel hangoztatják, hogy az ifjú nemzedék tagjai lassan elfelednek szépirodalmi könyvet olvasni...

Egyszer régen olvastam, de emlékezetembe örökre bevésődött Einstein egy megállapítása: „A gyerek nem fogja érteni az iskolai anyagot sem, ha nem működik a fantáziája.” Nekünk, pedagógusoknak, nem szabad megengednünk, hogy korunk különböző negatív hatásai, a médiák izlésromboló és agymosó programjai azt eredményezhessék, hogy az irodalom nem szeretése, nem tanulása leszűkítse, lebontsa, kiiktassa és megsemmisítse a fantáziát, lehetetlenné tegye a fantázia szárnyalását. Az irodalomtanár igazi feladata ezért éppen az, hogy előhívja a tanulónak azt a képességét, hogy megtanuljon először verset hallgatni, majd érezni, értelmezni és olvasni a verset, majd – ha már meg is szerette – olykor próbálkozzon a rímfaragással is, hisz lehetséges, hogy egyszer a versírás eredményezi számára az igazi sikerélményt, ha pedagógusa, szülei, esetleg diáktársai is megdicsérik alkotását, ha még diákként az iskolai újságban nyomtatásban is olvashatja a saját művét. A verset hallgató, olvasó és szerető gyerek, aki belső képeket lát, akiben érzések torlódnak fel, bír egy vizuálisan megjelenítő képpel is: tágra nyílt szemek, félig kipirult arc, és hiába néz rád, te tudod, hogy nem téged lát, hanem egy szép vers hatása alatt áll, érzelmeiket él át, képeket lát, szárnyal a fantáziája. Mert a szavak önmagukban nem jelentenek semmit, csak a költők remekbe szabott műveiken keresztül hatnak ránk. Igen, ez már A KÖLTÉSZET, ez már

AZ IRODALOM, és a mi feladatunk ezt az irodalmat tanítani.... Mert az irodalomoktatás nem a költők-írók kicsi korrajzzal, esetleg magánéleti titkokkal is megfűszerezett életrajzának a tanítása, és a vers, az irodalmi szöveg sem redukálható a kötelező memoriter szintjére, amit a számonkérés utáni napon már lelkiismeret-furdalás nélkül elfelejthet a tanuló. És soha nem szabad felednünk, hogy a gyerekek agya arra fejlődik, amerre terelgetjük, fejlesztjük őket.

Felelősek vagyunk értük, gyermekeinkért, diákjainkért. Bizton állítom, hogy a költészetet kedvelő emberek empátikusabbak, humánusabbak, és lehet, hogy az irodalmat megszerető diákjaink is jobb emberekké válnak majd felnőtt korban. Még hogy lejárt a költészet és versek ideje? Meggyőződésem, hogy soha ekkora szükség nem volt rá, és csak rajtunk áll, hogyan és miképp kedveltetjük, szerettetjük meg a fiatalokkal a művészetek ezen ágát.

Tanácsolom minden kollégának, de szülőtársamnak is, nézzék át könyvespolcaikat! Biztos vagyok abban, hogy megtalálják gyermekkoruk kedvenc könyvében a kedvenc verset, mondókát, verses mesét, és eszükbe jut, hogy amikor ezeket olvasták, hogyan váltak bizonytalan, tétova kisgyermekből szerelmes hőssé vagy éppen nagy utazóvá.

Nem feledheti egyetlen pedagógus sem – és nem csak a költészet napján –, hogy mindannyiunknak kötelessége van, mégpedig az, hogy ne vegyük el gyermekeinktől ezt az élményt, a fantázia, a szárnyalás nyújtotta csodálatos élményt!

Fónod Zoltán
Irodalomtörténész, az Irodalmi Szemle volt főszerkesztője,
Pozsonyban él

„Hűség a küldetéshez, bátorság a hűséghez”

Tóth László tehetségéről és sokrétű, színvonalas munkájáról

Nincsenek véletlenek, mondhatnám az eset kapcsán, amikor a napokban Hodossy Gyula, a Liliium Aurum Könyvkiadó Kft. igazgatója arra kért, küldhetnék neki egy rövid értékelést az utóbbi évek irodalmi tevékenységéről. „Szabad a gazda”, mondta a főnök, és nem volt kétségem afelől, hogy Varga Imre vagy Tóth László munkásságát környékezem meg.

Már az *Egyszemű éjszaka* (1970) című antológia szerzői között is ők voltak a leg-sikeresebbek. Nemcsak költői tehetségük, beszédmódjuk volt meghatározó, hanem nyelvfilozófiai megnyilvánulásuk, valamint a létesztétikai gesztusuk költői kimunkálása is. Aligha véletlen, hogy esztétikai és poétikai elvek vonatkozásában is hatásosak, ösztönzőek voltak. Koncsol László szerint „A nemzedék versvilága az első években szűk és szegényes volt”. Tózsér Árpád szerint „a Vetés-nemzedék letehetségesebbjei (Varga Imre, Tóth László, Kulcsár Ferenc, Mikola Anikó) megmérkőztek költészetük árnyaival, s rátaláltak arra az útra, amely a humánium műfajává avatta a költészetüket. A költészet ügye tehát az ő számukra is az emberiség ügyét jelenti.”

Tóth László első versköteteit (*A hangok utánzata*, 1971 és *Ithakából Ithakába*, 1975) nemcsak az útkeresés jellemezte, hanem a gondolati elmélyülés és az új költői nyelv megteremtésének a szándéka is. A világlátás sajátossága is igényné vált számára. Az *Ithakából Ithakába* (1975) az eszmélés könyve lett, gazdag irodalmi hagyománnyal (Ady Endre, József Attila, Pilinszky János és mások), páratlan jelképiségének a felismerhetőségével. Költészetének legjellemzőbb vonása az erős intellektuális/gondolati töltés. A reményteljes indulást Tóth László számára az *Ithakából Ithakába* című kötete jelentette. *Átkelés* címmel (1977) harmadik kötete jelent meg, hét nagy terjedelmű verssel. Nemcsak gondolati mélységük van a verseknek, hanem mondandójuk is, és ötletes formában épített versalakzatai. „Az *Átkelés* központi tárgya a halál.” Koncsol László szerint „nemcsak a sok nagy kezdőbetűs szó, hanem a fogalmazási mód is elárulja, hogy a költő szimbólumokban beszél”. Szeberényi Zoltán szerint Az *Átkelés* versei „a képvers látszatát keltik, de különösebb funkcióról nem árulkodnak”. „Ez a könyv regény”, olvassuk az *Istentelen színjáték* (1983) című kötet borítólapján az író sorait. „A különféle szövegek” egy grandiózus építményt alkotnak, a lírai hősiük, a lírai álcákban bujkáló szubjektum koncepciózusan eljut valahonnan valahová. Így lesz a dantei fogantatású *Isten-*

telen színjáték” a huszadik századi pokoljárás megrázó könyve” – írta róla Szeberényi Zoltán.

Munkásságát, felkészültségét ismerve nem fért viszont kétség ahhoz, hogy Tóth László az Irodalmi Szemle korábbi szerkesztőjeként is hasznos munkát végzett. Az ellene irányuló politikai atrocitások (beleértve az Irodalmi Szemlében közölt egyik terjedelmes, a heideggeri filozófia hatását kimutató munkáját is, mely *Fejezetek egy én-ontológiához* címmel jelent meg), a folyóiratot (a központi pártszervek utasítására!) az „ügyeletes” hatalom az említett tanulmány közlése miatt – trágárság címén – jelentős pénzbírsággal sújtotta. Nyilvánvalóvá vált az is, hogy a szerző napjai megszámláltattak. Oly korban éltünk, amikor a „jó műve-kért” is meg kellett szenvedni. 1983–1985-ben a komáromi, majd a kassai színház, illetve színpad dramaturgia lett, a politikai támadások miatt azonban 1986-ban Magyarországra kényszerült. Kényszerkitérők után a budapesti Széphalom Könyvműhely vezetője, majd a dunaszerdahelyi Nap Kiadó munkatársa, később (1997 és 2004 között) a pozsonyi Kalligram Könyvkiadó budapesti irodavezetője, 2011-től az Irodalmi Szemle főszerkesztője volt.

Az életpálya vonatkozásában ilik elmondani, hogy (a körülmények miatt!) Tóth László sokrétű, változatos tevékenységre kényszerült. *Hármaskönyv* (1994) címmel a Kalligram gondozásában egy korábban tervezett trilógia (az *Istentelen színjáték* (1983) és az *Ötödik emelet, avagy Egy éden bugyrai* (1985) címmel a hármaskönyv befejező része jelent meg.

A szerző szerint a mű értelmezhető a korábbi két mű összefüggérendszerében is. Tóth László írásaiban egyébként egyszerűbbé, „vetkőzteté” válik a világ. Vonatkozik ez a *Tóth László legszebb versei* (2010) című kötet egyes verseire is. Még akkor is, ha a költőnek szíve joga azt írni, amit akar, ami mögött igazat, megindítóan „fantasztikusnak” hitt szöveget sejtet. Nem vitás egyébként, hogy Tóth László megjelent verseskötetei (az esetek többségében!) az identitáskeresés „lírai regényei”. Okkal és joggal írta Csehy Zoltán Tóth László munkásságáról, hogy „Nem egyszerű fordulópontra az ő fellépése (...), hanem egyfajta kitérés heroizmus a nyelv segítségével”. Való igaz, és ebben vélhetően Tóth László sem kételkedik, hogy évtizedek „gyűrődései”, gyötrődései során íróink, költőink számára nemcsak a „hozz rá víg eszten-dőt” reménye és igazsága volt a fontos, hanem a „hűség a küldetéshez, bátorság a hűséghez” emberhez méltó gondja is.

